

Міністерство охорони здоров'я України
Національний університет охорони здоров'я України
імені П. Л. Шупика

ЗАТВЕРДЖЕНО:

Рішення вченої ради

Протокол від 16.06.2021 р. № 6

Заступник голови вченої ради

Чл.-кор. НАМН України,

професор Юрій ВДОВИЧЕНКО

Система менеджменту якості освіти

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

«ФІЛОСОФСЬКІ ЗАСАДИ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО
СУСПІЛЬСТВА»

Галузь знань: 28 «Публічне управління та адміністрування»
Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»
Освітньо-професійна програма: «Публічне управління та адміністрування»

Курс – 1
Семестр – 2
Лекції– 6
Практичні заняття – 4
Самостійна робота – 80
Індивідуальне завдання (1)
Залік -1
Усього (годин/кредитів ECTS) – 90/3

Київ 2021

Робочу програму навчальної дисципліни ««Філософські засади розбудови громадянського суспільства»» розроблено на основі освітньо-професійної програми та робочого навчального плану підготовки фахівців освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» та відповідних нормативних документів.

Робочу програму розробили науково-педагогічні працівники кафедри управління охороною здоров'я та публічного адміністрування НУОЗ України імені П. Л. Шупика.

Відповідальна за розробку доктор наук з державного управління, професор Н.Г.Діденко

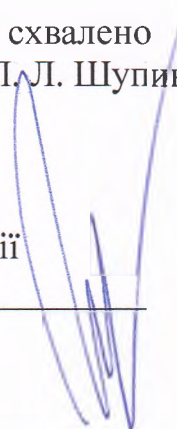
Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні випускової кафедри спеціальності 281 "Публічне управління та адміністрування" – управління охороною здоров'я та публічного адміністрування протокол № 6 від 31.03.2021 р.

Завідувач кафедри професор Михальчук В. М.

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні Навчально-методичної комісії НУОЗ України імені П. Л. Шупика

протокол № 4 від 11.06.2021 р.

Голова навчально-методичної комісії
чл. кор. НАМН України професор _____

Вдовиченко Ю.П.

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Пояснювальна записка	4
1.1. Заплановані результати	4
1.2. Програма навчальної дисципліни	7
2. Зміст навчальної дисципліни.....	8
2.1. Структура навчальної дисципліни.....	8
2.2. Лекційні заняття, їх тематика і обсяг	9
2.3. Практичні заняття, їх тематика і обсяг.....	10
2.4. Самостійна (індивідуальна) робота слухача, її зміст та обсяг	11
2.5. Індивідуальна залікова робота	11
2.6. Орієнтовні теми самостійної домашньої роботи.....	12
3. Навчально-методичні матеріали з дисципліни.....	14
3.1. Методи навчання.....	14
3.2. Рекомендована література (базова і допоміжна).....	14
4. Рейтингова система оцінювання набутих знань та вмінь.....	16

ВСТУП

Робоча програма навчальної дисципліни «Філософські засади розбудови громадянського суспільства» розроблена на основі Національної рамки кваліфікацій України, «Положення про підготовку магістрів у Національному університеті охорони здоров'я України освіти імені П. Л. Шупика», уведеного в дію наказом № 1271 від 12 березня 2021 р., освітньо-професійної програми підготовки здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня підготовки за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» та інших відповідних нормативних документів.

1. Пояснювальна записка

1.1. Заплановані результати.

Місце: навчальна дисципліна є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що забезпечують базову підготовку фахівців з публічного управління та адміністрування і входить до циклу вибіркових дисциплін підготовки магістрів за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування».

Дисципліна має міждисциплінарний характер та інтегрує в собі знання юридичних, філософських, політологічних, соціологічних, економічних, освітніх галузей.

Метою навчальної дисципліни є формування знань про основні принципи розбудови громадянського суспільства, перспективи і напрямки розвитку структур громадянського суспільства в Україні, правове забезпечення відповідних суспільних процесів захисту прав людини, формування у здобувачів вищої освіти громадянської компетентності, солідарності та партнерства.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

формування наукового світогляду і методологічної чіткості мислення щодо основних шляхів розбудови громадянського суспільства;

систематизація знань щодо теоретичних і практичних моделей здійснення громадянських суспільств;

оволодіння знаннями про сучасний стан розвитку громадянського суспільства, механізми взаємодії громадянських структур, принципи вирішення основних проблем захисту прав людини;

з'ясування структури громадянського суспільства та його взаємодії з політичною сферою і державою;

розуміння феноменології громадянського суспільства у сенсі формування довіри (соціального капіталу), добровільних ініціатив, солідарності і субсидіарності;

розвиток громадянської культури, виховання почуття громадянської активності і відповідальності за розбудову громадянського суспільства в Україні.

У процесі викладання навчальної дисципліни основна увага приділяється оволодінню слухачами **компетентностями:**

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК04. Здатність удосконалювати й розвивати професійний, інтелектуальний і культурний рівні.

ЗК05. Здатність приймати обґрунтовані рішення та використовувати сучасні комунікаційні технології.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)

СК01. Здатність налагоджувати соціальну взаємодію, співробітництво, попереджати та розв'язувати конфлікти.

СК02. Здатність організовувати діяльність органів публічного управління та інших організацій публічної сфери.

СК05. Здатність представляти органи публічного управління у відносинах з іншими державними органами та органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями, підприємствами, установами і організаціями незалежно від форм власності, громадянами та налагоджувати ефективні комунікації з ними.

Соціальні навички (soft skills)

здатність логічно і критично мислити,
здатність самостійно приймати рішення,
креативність.

Програмні результати навчання:

Для поглиблення нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти:

знати:

сутність, основні характеристики громадянського суспільства
структура, функції, моделі громадянського суспільства
український шлях до громадянського суспільства
конституційні основи демократії в Україні
законодавчі основи діяльності громадських об'єднань в Україні
стандарти в галузі прав людини.

уміти:

аналізувати громадянина як суб'єкта політичної діяльності, політичну культуру,
організувати взаємодію між об'єднаннями громадян та інститутами держави
здійснювати вплив громадськості на прийняття політичних рішень
використовувати управлінські механізми захисту прав людини
формуванню громадянську культуру для розвитку ідентичності особистості і забезпечення високої соціальної дисципліни.

1.2 Програма навчальної дисципліни

Навчальний матеріал дисципліни структурований за модульним принципом і складається з наступних тем:

Тема 1. Становлення і розвиток громадянського суспільства

Громадянське суспільство як історичне надбання європейської цивілізації. Історична еволюція громадянського суспільства та уявлень про нього. Поняття, структура, функції, моделі громадянського суспільства.

Громадянське суспільство як сфера компромісу приватних і колективних інтересів

Український шлях до громадянського суспільства

Тема 2. Методологічні засади розбудови громадянського суспільства

Плюралізм філософських методологій. Філософські методи аналізу громадянського суспільства.

Т. Гоббс про свободу, громадянське суспільство і державу. Дж. Лок: спільнотворення громадянського суспільства. Ш. Монтеск'є: передумови правової держави. Адам Фергюсон: етичний дискурс громадянського суспільства.

Соціальна інтеграція через громадянське суспільство (Г. Гегель, Е.Дюркгейм, Т. Парсонс).

І. Кант: громадянський стан як здійснення свободи..

Громадянське суспільство як сфера публічного простору (Ю. Габермас, Н. Луман). А. де Токвіль про Чинники громадянського суспільства у США.

Громадянське суспільство і демократія. Інститути громадянського суспільства. Філософські аспекти публічного простору громадянського суспільства.

Тема 3. Політичне життя і громадянське суспільство

Зміст, суб'єкти і форми політичної діяльності. Громадяни як суб'єкти політичної діяльності, їх політична культура.

Конституційні основи демократії в Україні. Законодавчі основи діяльності громадських об'єднань в Україні. Взаємодія між об'єднаннями громадян та інститутами держави.

Громадянська самосвідомість та вплив громадськості на прийняття політичних рішень. Лоббізм.

Тема 4. Управлінські механізми захисту прав людини

«Природна» людина і моральна автономія особистості. Статус інституту прав людини в сучасному суспільстві. Філософське обґрунтування прав людини.

Юридичний механізм захисту прав людини у сучасному суспільстві.

Європейські стандарти в галузі прав людини.

Механізм реалізації прав людини неурядовими організаціями.

Система захисту прав і свобод людини в Україні.

Тема 5. Громадянська культура і правосвідомість

Громадянська культура як засіб реалізації справедливості і «партнерства заради загальної користі». Формування раціонального суспільного і ціннісного

консенсусу. Дискурсивна етика як теорія демократичної легітимності та основних прав.

Основні риси громадянської культури (небайдужість до інтересів співгромадян, високий рівень політичної рівності, взаємодії і співробітництва, високо розвинена солідарність, довіра і толерантність, багатогранне суспільне життя).

Значення громадянської культури для розвитку ідентичності особистості і забезпечення високої соціальної дисципліни.

2.ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1.Структура навчальної дисципліни

Назва теми	Кількість годин			
	всього	лекцій	практ.	СР
Тема 1. Становлення і розвиток громадянського суспільства.	12	2		10
Тема 2. Методологічні засади розбудови громадянського суспільства.	12	2		10
Тема 3. Політичне життя і громадянське суспільство.	12		2	10
Тема 4. Управлінські механізми захисту прав людини.	17		2	15
Тема 5. Громадянська культура і правосвідомість.	17	2		15
Разом	90	6	4	60

2.2.Лекційні заняття, їх тематика і обсяг

№	Назва теми	Обсяг навчальних занять	
		лекція	сам. робота
1	Тема 1. Становлення і розвиток громадянського суспільства.	2	10
2	Тема 2. Методологічні засади розбудови громадянського суспільства.	2	10
3	Тема 5. Громадянська культура і правосвідомість.	2	15
	Разом	6	35

2.3. Практичні заняття, їх тематика і обсяг

№	Назва теми	Обсяг навчального навантаження	
		Прак т	СР
	Тема 3. Політичне життя і громадянське суспільство 1. Конституційні основи демократії в Україні.	2	10

	2. Законодавчі основи діяльності громадських об'єднань в Україні. 3. Громадянська самосвідомість та вплив громадськості на прийняття політичних рішень. Демократія і майбутнє політичних партій.		
	Тема 4. Управлінські механізми захисту прав людини 1. «Природна» людина і моральна автономія особистості. 2. Статус інституту прав людини в сучасному суспільстві. Філософське обґрунтування прав людини. 3. Юридичний механізм захисту прав людини у сучасному суспільстві. 4. Європейські стандарти в галузі прав людини. 5. Механізм реалізації прав людини неурядовими організаціями. 6. Система захисту прав і свобод людини в Україні.	2	15
	Разом	4	25

2.4. Самостійна (індивідуальна) робота слухача, її зміст та обсяг

№	Зміст самостійної роботи слухача	Обсяг СР (годин)
1.	Опрацювання лекційного матеріалу	35
2.	Підготовка до практичних занять	25
3.	Виконання індивідуальної залікової роботи	15
4.	Підготовка до заліку	5
Усього за навчальною дисципліною		80

2.5. Індивідуальна залікова робота

Індивідуальна залікова робота для проміжного контролю знань виконують слухачі магістратури спеціальності «Публічне управління та адміністрування» відповідно до навчального плану, затверджених в установленому порядку методичних рекомендацій, з метою закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь слухачів при виконанні науково-дослідної роботи.

Метою виконання індивідуальної роботи є закріплення і систематизація отриманих знань у процесі самостійної підготовки у міжсесійний період.

Слухач магістратури повинен:

- прослухати курс лекцій, вивчити теоретичний матеріал;
- ознайомитись з нормативно-правовою базою, науково-монографічною літературою, підручниками, посібниками, вивчити практику організації діяльності публічних службовців;
- виконати в міжсесійний період отриману індивідуальну залікову роботу, подати його у встановлений термін для перевірки і захистити у

викладача на консультації.

Індивідуальна залікова робота для проміжного контролю знань містить теоретичні питання, які включають всі теми відповідно до розробленої програми дисципліни. Варіанти теоретичних завдань задаються викладачем.

Для висвітлення теоретичних завдань слухачі магістратури повинні використовувати законодавчі акти, науково-методичні матеріали, науково-монографічну літературу, публікації статистики, аналітичну інформацію органів управління.

Індивідуальна залікова робота є складовою дисципліни «Методологія вироблення та прийняття управлінських рішень».

Час, потрібний для виконання індивідуальної роботи, складає 15 годин самостійної роботи. Виконання, оформлення та захист індивідуальної залікової роботи здійснюється слухачем відповідно до методичних рекомендацій.

Основні вимоги: критичний та креативний аналіз проблеми, для якого необхідним є порівняння існуючих щодо проблеми точок зору та обґрунтування власної позиції.

Орієнтовні теми індивідуальних завдань

1. Цінності демократії як складова громадянського суспільства.
2. Громадська думка і влада: механізм взаємодії.
3. Громадянське суспільство та еліта.
4. Проблеми взаємодії між об'єднаннями громадян та інструментами держави.
5. Роль засобів масової інформації у формуванні громадянського суспільства: можливості та межі впливу.
6. Універсальність і соціокультурний релятивізм прав людини.
7. Політико-правова сутність прав людини: проблеми юридичних гарантій.
8. Філософське обґрунтування прав людини.
9. Громадянське суспільство як проблема людського духу.
10. Культурно-ціннісний вимір сучасного розвитку українського суспільства.
11. Солідарність як суспільно-будуюча сила українського суспільства.
12. Проблема професійного, громадянського і політичного самовизначення молоді.
13. Громадянська самосвідомість: особливості, рівні прояву, деформація.
14. Моделі демократичного громадянина і культура громадянськості.
15. Громадянська компетентність і умови її формування

3. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ З ДИСЦИПЛІНИ

3.1. Методи навчання

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:

- словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);

- наочні (презентація, демонстрування);
- практичні методи (вправи; практичні завдання).

Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

3.2 РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Арентдт Х. Vita active или о деятельной жизни. СПб: Алетейя, 2000. 437 с.
2. Аристотель: Сочинения: В 4 т. М: Мысль, 1975-1984.
3. Бауман З. Индивидуализированное общество / Зигмунт Бауман. / Пер. с англ. под ред. В.Л.Иноземцева; Центр исслед. постиндустр. о-ва, журн. «Своб. мысль» М:Логос, 2002. L XIII, 324 с.
4. Бауман З. Текучая современность / Зигмунт Бауман / Пер. с англ. под ред.. Ю.В.Атанова СПб.,: Питер, 2008.240 с.
4. Габермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості: дослідження категорії громадянське суспільство. Львів: Літопис, 2000. 317 с.
5. Гайек Ф. А. Конституція свободи / Гаєк Фрідріх. Львів: Літопис, 2002 550 с.
6. Гаєк Фрідріх А. Індивідуалізм та економічний порядок / Гаєк Фрідріх А [X].: Акта,2002. 416 [1] с.: іл..
7. Гантінгтон Семюел П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку (пер. з англ. Н.Климчук) / Гантінгтон Семюел П. Львів: Кальварія, 2006. 474 с.
8. Гелбрайт Джон Кеннет Суспільство блага. Пора гуманності: Пер. з англ.. / Джон Кеннет Гелбрайт. К.: Видавничий дім «Скарби» , 2003.160 с.
9. Гидденс Э. Устроение общества. Очерк теории структуризации / Эмиль Гидденс. М.: Академ. Проект, 2003.524 с.
10. Гегель Г. Философия права. М: Мысль, 1990. 524 с.
11. Гоббс Т. Левиафан // Соч. В 2 т. Т 2. М: Мысль, 1991. С. 3-590
12. Локк Дж. Два трактата про врядування. К: Вид-во С. Павличко «Основи», 2001 312 с.
13. Гришук О.В. Філософія конституційних цінностей: монографія. Київ: «Компанія ВАІТЕ». 2019. 416 с.

14. Діденко Н.Г. Управління, влада, держава: філософські аспекти взаємодії: Монографія / Н.Г. Діденко. Донецьк: ДонДУУ, 2005. 128 с.
15. Діденко Н. Г. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики: Монографія. / Н. Г. Діденко. Донецьк, 2007. 404 с.
16. Едер К. Публічність і демократія: пер. з нім. / К.Едер // Європейська інтеграція / уклад.: М. Яхтенфукс, Б. Колер-Кох. К.: Видавн. дім "Києво-Могилян. акад.", 2007. 125 с.
17. Існуючі механізми співпраці органів державної влади з організаціями громадянського суспільства в контексті реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні 2016-2020. К.: Ваіте, 2016. 280 с.
18. Карась Анатолій. Філософія громадянського суспільства в класичних теоріях і некласичних інтерпретаціях: Монографія. Київ; Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2003. 520 с.
19. Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення. К.: «N.I.K.» Анод, 2000. 197 с.
20. Коэн Дж., Арато Э. Гражданское общество и политическая теория. М: Весь мир, 2003. 784 с.
21. Купрій В., Паливода Л. Громадська експертиза та громадський моніторинг діяльності органів влади: навч. посіб. К. : Макрос, 2011. 200 с.
22. Олсон Манкур. Логіка колективної дії: Суспільство блага і теорія груп / С.В.Слухай (пер. з англ., післямова) / Олсон Манкур. К.:Лібра, 2004. 271 с.
23. Парсонс Т. О структуре социального действия. М: Академ. Проект, 2000. 880 с.
24. Патнам Роберт Д. та інш. Творення демократії: Традиції громадської активності в сучасній Італії / Патнам Роберт Д.: Пер. з англ.. В.Ющенко. К.:Основи, 2001. 302 с.
25. Платон. Государство /Сочинения: В 3 т. М.: Мысль, 1971. Т.3, ч. 1. 987 с.
26. Попович М. Бути Людиною [Текст] / М. Попович. К. : Наукова думка, 2012. 198 с.
27. Рассел Б. История западной философии. В 3 кн. Новосибирск: Сиб. унив. Изд-во, 2001. 520 с.
28. Руссо Ж.-Ж. Политические сочинения. К: Наукова думка, 2000. 248 с.
29. Степаненко В. Громадянське суспільство: дискурси і практика. Київ: Інститут соціології НАН України, 2015. 420 с.
30. Сучасне соціальне управління: філософія, методологія, практика / Монографія // За заг. ред. Н.Г.Діденко. Донецьк: «ВІК», 2010. 375 с.
32. Токвиль А. Демократія в Америке. М: Весь мир, 2000. 559 с.
33. Тоффлер Э. Метаморфозы власти: Знание, богатство и сила на пороге XXI века / Элвин Тоффлер; [Пер. с англ. В.В.Белокосков и др.]. М.: АСТ, 2001. 669, [1] с.
34. Фергюссон А. Опыт истории гражданского общества. М: РОССПЭН, 2000. 398 с.

35. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию: пер. с англ. / Ф.Фукуяма. М.: ООО «Издательство АСТ»: ЗАО НПП «Ермак», 2004. 730 с.

36. Хайек Ф. Право, законодательство та свобода: Нове викладення широких принципів справедливості та політичної економії.-К: Сфера т. 1, 1999. 196 с.

Підручники і посібники

1. Державна політика і демократичне урядування: становлення та взаємовплив: підручник / авт. кол.: Е. А. Афонін, Т. В. Бельська, Я. В. Бережний та ін. ; за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички, В. А. Шахова. – К.: «К.І.С.», 2016. 264 с.

2. Драгомирецька Н. М. Комунікативна діяльність в державному управлінні: навч. пос. / Н.М. Драгомирецька, К.С. Кандагура, А.В. Букач. Одеса : ОРІДУ НАДУ, 2017 180 с.

3. Національна стратегія у сфері прав людини. Затверджено Указом Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015

Інтернет-ресурси

1. <http://hdr.undp.org/en/> – «Доповідь про людський розвиток» – основне джерело інформації для аналітичного дослідження.

2. <http://www.oecd-ilibrary.org/statistics> – Різноманітні статистичні дані для країн-членів ОЕСР (Організація економічного співробітництва та розвитку).

3. <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28> – Статистика по більшості країн світу в базах даних Міжнародного валютного фонду.

4. <http://www.ilo.org/global/publications/lang--en/index.htm> – Міжнародна організація праці, її звіти

5. <http://www.weforum.org/reports> – Всесвітній економічний форум, Звіт з глобальної конкурентоспроможності (Global Competitiveness Report).

6. <http://www.ucipr.org.ua> - Індекс сталості організацій громадянського суспільства (Civil Society Organisations Sustainability Index – CSOSI)

7. <https://www.ua.undp.org> > Індекс соціальної згуртованості та примирення (SCORE) для східної України

8. Democracy Index - World Democracy Report. www.eiu.com. - Індекс демократії

4. РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ НАБУТИХ ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ

4.1. Методи контролю та схема нарахування балів

Оцінювання окремих видів виконаної слухачем навчальної роботи здійснюється в балах відповідно до табл. 4.1.

Таблиця 4.1

Вид навчальної роботи	Мак кількість Балів
Виконання та захист індивідуальної залікової роботи	25
Участь в роботі під час практичних занять (відповіді на питання, участь в обговоренні, експрес- опитування (з урахуванням виконання завдань, отриманих під час настановної сесії) (10 балів*2)	35

Для допуску до заліку необхідно набрати 60 балів
Залік
Всього 100 балів

4.1. Виконані види навчальної роботи зараховуються слухачу, якщо він отримав за них позитивну рейтингову оцінку (табл. 4.2).

Таблиця 4.2

Відповідність рейтингових оцінок за окремі види навчальної роботи в балах оцінкам за національною шкалою

Рейтингова оцінка в балах			Оцінка за національною шкалою
Виконання та захист індивідуальної залікової роботи	Участь в роботі під час практичних занять	Залік (тестування)	
20-25	9-10	35-40	Відмінно
15-20	6-8	30-35	Добре
12-15	5-6	25-30	Задовільно
менше 12	менше 5	менше 20	Незадовільно

4.2. Сума рейтингових оцінок, отриманих слухачем за окремі види виконаної навчальної роботи, становить поточну модульну рейтингову оцінку, яка заноситься до відомості модульного контролю.

4.3. Сума поточної та контрольної модульних рейтингових оцінок становить підсумкову модульну рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінку за національною шкалою.

4.4. Сума підсумкової семестрової модульної та залікової рейтингових оцінок у балах становить підсумкову семестрову рейтингову оцінку, яка перераховується в оцінки за національною шкалою та шкалою ECTS (табл. 4.5).

Таблиця 4.5.

Відповідність підсумкової семестрової рейтингової оцінки в балах оцінці за національною шкалою та шкалою ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	Відмінно	A	Відмінно (відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок)
82-89	добре	B	Дуже добре (вище середнього рівня з кількома помилками)
75-81		C	Добре (в загальному вірне виконання з певною кількістю суттєвих помилок)
67-74	Задовільно	D	Задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)

60-66		E	Достатньо (виконання задовольняє мінімальним критеріям)
35-59	Незадовільно	FX	Незадовільно (з можливістю повторного складання)
1-34 1-34		F	Незадовільно (з обов'язковим повторним курсом)

4.5. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка в балах, за національною шкалою та шкалою ECTS заноситься до заліково-екзаменаційної відомості, навчальної картки та залікової книжки слухача.

4.6. Підсумкова семестрова рейтингова оцінка заноситься до залікової книжки та навчальної картки слухача, наприклад, так: **92/Відм./A, 87/Добре/B, 79/Добре/C, 68/Задов./D, 65/Задов./E** тощо.

4.7. Підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни дорівнює підсумковій семестровій рейтинговій оцінці. Зазначена підсумкова рейтингова оцінка з дисципліни заноситься до Додатку до диплома.